

In deze rubriek belicht Jeroen Dera recente gedichten die zich goed lenen voor klassengesprekken in het literatuuronderwijs.

Gedicht in de klas: Lotte Dodion

Emotiemanagerement

Het leven is geen ponykamp
fluister ik tegen het paard
dat ik al weken op mijn rug moet dragen,
zijn zwarte manen hangend in mijn hals.

Het besprong me in het donker,
zag mij voor zijn nachtmerrie aan.
Ik wilde het verdoven,
maar geen paardenmiddel kon baten.

Nu trainen we samen.
Ik schenk het paard
mijn aandachtsveld
en drinkbakken verse tranen.

's Avonds steek ik zacht licht aan,
vraag of het wil dansen
langzaam de nacht door schuifelend
het paard en ik, huiddicht tegen elkaar.

Uit: Lotte Dodion, *Verzachtende omstandigheden*. Atlas Contact, 2025.

Leuk weetje om een les over 'Emotiemanagerement' mee te openen: Lotte Dodion won in 2004, pas zeventien jaar oud, de eerste prijs in De Gouden Flits, een Vlaams-Nederlandse poëziewedstrijd voor jonge dichters tussen zes en twintig jaar. Daarmee begon een carrière waarin podiumperformances en gedrukte poëzie hand in hand gingen. 'Emotiemanagerement' is in veel opzichten exemplarisch voor de poëzie die Dodion vanaf haar debuut *Kanonnenvlees* (2016) heeft gepubliceerd (zie Janssens, 2017 voor een scherpe analyse): toegankelijk van toon, maar geïmpregneerd in haar taalspel en thematiek.

Wie dit gedicht in de klas bespreekt, doet er goed aan te beginnen bij de titel, die de leerlingen aan het denken kan zetten alvorens er ook maar een letter van de rest van het gedicht is weggegeven. Schrijf de titel op het bord vóór het lezen, en bespreek wat de leerlingen verwachten bij een tekst genaamd 'Emotiemanagerement'. Je ontkomt er dan niet aan aandacht te besteden aan het opmerkelijke gebruik van het accent grave: wat doet dat teken hier? Waarschijnlijk onbekend voor de meeste Nederlandse leerlingen is dat veel Vlamingen in de context van paarden over een 'manège' spreken (en dus niet van een 'manéje', de Nederlandse tegenhanger). Het taalspel begint hier dus al bij de titel, waarin een paardenmanège meeklinkt in een woord dat tegelijk naar emotiebeheersing verwijst.

Die constatering biedt meteen ook de mogelijkheid om een sociolinguïstisch georiënteerd gesprek in de klas te voeren: kennen leerlingen nog andere woorden die in Vlaanderen heel anders worden uitgesproken dan in Nederland? (Leerlingen die hierbij opveren, kun je de roman *De bananenlezers* (2025) van Marlies Smeenge aanraden, waarin veel reflecties staan op Vlaams taalgebruik vanuit een Nederlandse ik-verteller die in Antwerpen studeert.)

Als de klas het gedicht eenmaal voor zich heeft, is een voor de hand liggende vervolgstap om (groepjes) leerlingen te laten ontdekken hoe diep het gedicht doortrokken is van paardenmetaforiek. Laat ze bijvoorbeeld de woorden omcirkelen die met paarden te maken hebben, of als je minder sturend wilt zijn: de woorden waarin leerlingen woordspelletjes herkennen. Uit de inventarisatie zullen vonden naar voren komen die zowel naar paarden als naar een zwaar gemoed verwijzen: 'nachtmerrie', 'paardenmiddel' en mogelijk ook 'aandachtsveld' (waarin 'veld' het domein van gras oproept) en 'trainen'. Dat laatste woord klinkt in Vlaamse dialecten nogal eens als 'trènen', en dat laat zich fonologisch verbinden aan zowel de 'manège' in de titel als de tranen in de drinkbak. Door aandacht te besteden aan zulk klank- en woordspel, kun je leerlingen laten zien hoe Dodion haar thema – het omgaan met zware emoties – in haar taalgebruik verweeft.

Vanuit de focus op taalspel is de stap naar de interpretatie dan ook snel gezet, met als cruciale interpretatieve vraag waar het paard in dit gedicht nu precies voor staat. Het vervreemdende beeld in

de openingsstrofe zal veel leerlingen vermoedelijk niet ontgaan: het is daar niet het paard dat de mens draagt, maar de mens die het paard draagt. Het dier, met zijn 'zwarte manen hangend in mijn hals', wordt een beeld van zwaarte en donkerte – misschien zelfs van depressie en/of rouw. Het 'bespringen in het donker' en het 'verdoven' roepen associaties op met overweldiging en hevige (mentale) pijn. De openingsregel '*Het leven is geen ponykamp*', die door het gebruik van cursief als een citaat aandoet, krijgt in dat licht een ironische lading: tegenover de kinderlijke zorgeloosheid van ponykampen staat hier de ernst van het volwassen bestaan, verbeeld nota bene door een groot en volwassen paard.

Toch is Dodions gedicht geen uiting van wanhoop, want in de derde strofe verandert de toon. Het lyrisch ik traint samen met het paard, schenkt het haar aandacht en laat het drinken (weliswaar nogal hyperbolisch uit bakken vol tranen). Een interessante vraag aan de leerlingen is hoe de verhouding tot het paard hier verandert ten opzichte van het begin van het gedicht. Zien ze dat het lyrisch ik een relatie met het dier aangaat in termen van samenwerking en zorg? Als het paard voor depressie of anderszins zware gevoelens staat, lijken de negatieve emoties in dit geval niet *verdoofd* te worden (zoals het lyrisch ik nog probeert in de tweede strofe), maar juist *erkend* en *gevoed*. Dat zou een eerste stap kunnen zijn in de richting van heling – een inzicht dat je kunt verbinden aan het startgesprek over de titel, want precies daar komt het 'management' van emoties om de hoek kijken.

In de slotstrofe zien we voorzich-

tig licht aan het einde van de tunnel. Letterlijk, want het lyrisch ik steekt 'zacht licht' aan in de avond, en ook figuurlijk, want ondanks de lange nacht is er ruimte voor affect en verbinding: 'het paard en ik, huiddicht tegen elkaar'. Of dat beeld troostend of beklemmend is, kun je wellicht het beste aan de leerling laten – maar als het pedagogisch en persoonlijk verantwoord voelt, zou je daar wel je eigen gedachten over kunnen delen.

Zoals zo veel dichters komt Dodion kortom niet tot een eenduidige catharsis, maar biedt ze wel ruimte voor reflectie en introspectie, en daarmee misschien ook wel voor troost. Want het moge duidelijk zijn: 'Emotiemanagerement' kun je niet alleen inzetten om poëtische technieken met leerlingen te bespreken, maar evengoed om vanuit de veilige haven van een gedicht stil te staan bij de thematiek van mentale gezondheid. Die redenering kun je ook omdraaien: mocht het nodig zijn in bijvoorbeeld een begeleidingsles stil te staan bij die belangrijke thematiek, dan kun je Dodions gedicht als 'smokkelwaar' (zie Dera, 2019) gebruiken om de kracht van poëzie te tonen buiten de context van de literatuurles. Want poëzie is, om het te zeggen met de titel van de bundel waarin 'Emotiemanagerement' gepubliceerd werd, bij uitstek in staat 'verzachtende omstandigheden' te bieden. ■

LITERATUUR

Dera, J. (2019). Gedichten als smokkelwaar: Poëzie in (en buiten) het curriculum Nederlands in het voortgezet onderwijs. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (TNTL)*, 135(2), 147–158.

Janssens, N. (2017). Munitie om mee te nemen. De Reactor. <https://www.dereactor.org/teksten/munitie-om-mee-te-nemen>